

Fašistička je policija zaplijenila hrvatske napise s vijenaca na lijesu dra. Andrije Stanger.

Zar je pozicija Italije u Julijskoj Krajini tako nesigurna, da boji i slavenske riječi na posmrtnim vijencima?

ISTRA

Slovenski književnik Franco Bevk aretiran je i osuđen na tri godine konfinacije, ni kriv ni dužan.

Hoće li se naći neko internacionalno udruženje književnika, da dignu svoj glas u obranu Bevka?

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

DR. ANDRIJA STANGER, POZDRAVIO JE GODINE 1914, KAO NAČELNIK VOLOSKOG I OPATIJE, TALIJANSKOG MINISTRA VANJSKIH POSLOVA DI SAN GIULIANA HRVATSKIM JEZIKOM I POKAZAO MU JE ČIJA JE ISTRA

DVADESET GODINA KASNIJE TALIJANSKA POLICIJA SKIDA S VIJENACA NA LIJESU

DRA STANGERA NAPISE NA HRVATSKOM JEZIKU

Umro je još jedan od onih, koji su doista bili glavni faktori i vodje u našem nacionalnom pokretu u Istri u najsudbonosnijim godinama istarske historije. Jedni od tih umiru u izgnanstvu, a drugi u domovini, i ne bi se zapravo moglo reći da li je veća tragedija prvih ili drugih. Zar nije tragičan i bolan onaj period staračkog života, u godinama kad se očekuje smrt, što ga je proživio dr. Stanger poslije rata u Opatiji? Ostali tako sam i gledati kako se sve ruši, kako propada ona zgrada, koja je bila kraljev gradnja i u koju su bile uzidane najveće i nablislavije nade... Otkako je izišao iz kuće općine Volosko — Opatija, koju je podigao i iz koje je četvrt vijeka upravljao općinom, da je prepusti uzurpatorima — njegov je život bio sav u bolu i tuzi, sav na udaru sve crnjih i sve težih događaja.

Ime dra Stanger uči te u historiju istarskog nacionalnog pokreta, jer je on ponio na ljeđima znatan dio onog historijskog zbivanja u Liburniji, naročito od 1890 do 1918.

Nije bila samo prazna manifestacija to, da je 1914 u Opatiji, kao načelnik, na našem jeziku pozdravio talijanskog ministra vanjskih poslova Di San Giuliana. Ne, taj je Stangerov pozdrav bio sintetički izraz čitavog jednog razvoja i stanja stvari, jedne volje, jednog osjećanja i jedne svijesti, koja je sazrela do najvišeg stepena.

Tuga njegovog sprovoda (u kojem je učestvovalo mnogo naroda, bez obzira na moguće šikanice policije, koja pazi ko polazi ova-ke sprovode) — bila je potencirana jednim teškim događajem. Dr. Stanger je na posljednjem putu u vječni mir bio mrtav teško uvrijeđen, a njegovi su bili grubo pogodjeni u bolnu dušu. S vijenaca su bile od policijskih organa poskidane trake s napisima u hrvatskom jeziku. Bili su to napisi, kojima se rodbina njezinim riječima oprala od svog pokojnika, napisi bez traga neke političke misli. Intimnost najintimnija... Ali i to je bilo na putu fašističkoj policiji, jer su to bila naša, slavenska slova. Kad su učesnici na sprovodu s lijesom ušli u crkvu pred crkvom je ostao voz s vijencima. K voz u je došao komesar policije, s karabinjerima i detektivima, i oni su skinuli vrpce s hrvatskim napisima. Vrpce su zaplijenjene i odnesene u policiju, a dr. Stanger je pokopan — bez tih posljednjih pozdrava napisanih na vijencima, ali taj je događaj njegovu uspomenu još dublje zapisao u srca naroda.

Donosimo u nastavku opis života i rada dra Stanger iz pera našeg književnika Viletora Cara Emina

Nije slavio ni jedne godišnjice: ni šezdesete, ni sedamdesete, ni osamdesetu naš Andrić! To mu je ime ostalo u narodu još od djetinstva, od majke koja ga je tako od mlila zvala. O njemu se malo pisalo. Ja sam mu jednom u dječjem »Mladom Hrvatu« domo sliku. Poslije ću reći kojom je to zgodom bilo. Inače se slabo sjećam, da sam o njemu što citao.

Ipak je i on u slavnoj Plejadi naših istarskih odabranika imao svoje časno mjesto. U vezi s velikim dužnostima, kojima je savršeno udovoljio. Bio je više godina narodnim poslanikom u pokrajinskom saboru u Poreču i kao takva zapala ga i čast istarskog potkapetana Uz Spinića Laginju i Mandića bio je Dr. Stanger jedan od naših najuglednijih i najvažnijih prvaka. Kao pravnik uživao je lijep glas, pa se često tražio njegov savjet naročito u krupnim i zamršnim narodnim stvarima.

Ali njegovo je ime povezano i s jednom drugom narodnom časću. Čijeli četvrt vijeka bio je dr. Andrija Stanger načelnikom općine Volosko-Opatija.

A što je bila ta volosko-opatijska općina? Pedal zemlje: u dužini malo više od dva kilometara, u širini nekoliko stotina metara. Jedna tačka — ali šta ćete kad se je naročito prije tri četiri decenija skupljalo na njoj i oko nje sve. Što je onda u Evropi nešto značilo! Carevi i kraljevi, knezovi i magnati, aristokrati i plutokrati ministri i diplomati, industrijalci i veletrgovci, velika- ni znanja i umjeća sve se to vrtjelo na onoj uvijek zelenoj tački naše istarske zemlje i provodilo dane i noći u raskošnim vilama i paviljonima između plavetila mora i gustog lovora.

U to vrijeme usidrio se pred Opatijom i onaj neki austrijski nadvojvoda koji je naše autohtone lude u onom kraju u svojoj atavističkoj mržnji na slavenstvo nazivao pre- zivito: i »macchi di lavrano«. A ni drugi gospoda, što su onamo silazila: iz Beča. Pe-

šte, iz zemlje Saske i Pruske, nisu na nas gledala inače nego kao na neke troglodite.

A općina? Ona je bila u rukama nekolicine nesvjesnih ignoriranih izročića, koji sebe nisu nikada smatrali Talijanima, ali su zato poturički i bjesomučno udarili na sve, što je bilo u ma bilo kojoj vezi s našim narodnim pokretom u Istri. Činili su oni to kao pravi i vjerni služnici austrotalijanske koterije, koja je u ono doba vedrila i obla- čila na kotarskoj vlasti na sudu i u svim urecima. Podupirali su ih i neki Nijemci i Mađari, što su baš u ono vrijeme poplavili Opatiju i spremali se da jednog dana pomoću c. k. Austrotalijana i njihovih traba- nata zavladaju ne samo općinom, već i čitavom onom krajinom, od Voloskoga do Moščenica, a ustreba li i dalje.

Protiv toga se tudjinskog plana digao dr. Andrija Stanger.

Rodio se u Voloskom. Otac mu, brodo- vlasnik, dao tri sina na more a njega jedi- noga na više nauke.

Kako već spomenuh u ono su vrijeme u Voloskom vodili glavnu riječ činovnici. Ambijent njemačko-talijanski, ali i gospodski. U samom mjestu od domaćih, bile su dvije tri uglednije porodice, koje su se takodje pretile u taj ambijent. Naši bili su po moru, ali ni za njih ne bi se bilo moglo reći, da su već tada u narodnom pogledu bili baš sasvim svijesni. Mladi doktor Stanger i otmjenošću svojom i prirodnom finoćom imao je širom otvoren pristup u ono gospod- sko kolo i ne treba da vam napominjem, s kakvim bi ga zanosom bili primili u svoja društva. Ali je dr. Stanger volio ostati po strani. Njegovo čisto i zdravo slavensko srce pokazalo mu je odmah da među onim tudjim ljudima nema što da traži i naznačilo mu put, kojim mora da adari.

Neko je vrijeme proveo u Trstu, u dobroj školi braće Boštijana, kojima je — kao i prof. Matku Mandiću — pomagao ok. »Naše Sloge«. Pun zanosu i najljepše volje da pridonese i on nešto našem preporodu i onaj našoj vanredno lijepoj istarskoj, hrvatskoj misli, koja je već onda bila jugoslavenska i uopće slavjanska...

Tek što je u Voloskom otvorio svoju od- vjetničku kancelariju, okupiše se oko njega svi naši svijesnici. Nije ih bilo mnogo; ali su zaslužili, da im se imena spomenu. To su braća Stangeri, Tomičići, Perčići, Poščići, Rajčevići i još neki iz Voloskoga: Fiamini Jurković, Tomašić iz Opatije. Sve sami pomorci, većim dijelom kapetani, ljudi od oka pameti poštenja. S njima je dr. Andrija započeo borbu, koja je već krajem osamdesetih godina zabilježila svoje prve, znatne uspjehe. Kod idućih općinskih izbo- ra, u oktobru 1893. imali su naši većinu ali oni od »istarskog partida« (kako reko, nisu imali obraza, da se zovu Talijani!) prema poznatom su receptu »osar tutto« poništili toliko naših glasova, koliko je trebalo, da iz- idje njihova »većina«.

Carška je vlast, iako preko srca, proglasi- la taj izbor ništavnim, ali da dade vremena svojim šćenicima da pojačaju svoje redov- ce, pustila je, da do ponovnog izbora pro- teče puna jedna godina i po. I spremali su se svim silama svojim i carsko kraljevskim. Mobilizirali su sve doseljene Nijemce: od kelnera do »Kurvorstehera«, od sudbenog poslužnika do tasta c. k. komesara. U one dane desila se u Opatiji i nadvojvotkinja Stefanija, i k mci su otišli, da bi svojim »uz- višenim« ugledom uticala na izbornike...

Ali ni dr. Stanger nije ostao skrštenih ruku. Nije bilo u općini izbornika, o kome nije vodio brige. Za jedan glas trebala je prokura iz Chicaga, i dobio ju. U Americi bio jedan glas koji bi mogao da odluči! Neka čovjek dodje doma — i došao je. Do- šao je u jutro, a birao poslije podne. Bilo je to u ponedjeljak 4. marta 1895. U taj dan i sutrašnji biralo treće tijelo. Sve mobilizira- no: i muško i žensko staro i mlado i ono najmlađe: djeca: A uokolo sve bijelo od snijega. I mi smo bili svi bijeli od njega, ali ko je zato hajao?

— Hodilo se kao po najvećih parke- tih — pisala je »Naša Sloge« u one dane. A kočije jure sve jedna za drugom i nose ne- moćne i bolesne — niko ne će da izostane. Borba — kao da nam ide svima za glavu. A on naš Andrić cijelo vrijeme među svo- jima i sve ih bodri i hrabri: mirno, ozbiljno kao uvijek.

Prvi dan izbora svršio je za nas nepo- voljno: protivnici imali šest glasova više. Te noći skupili se u hotelu »Stefaniji« i pi-

vom i šampanjcem slavili su već unaprijed svoju pobjedu.

Naši niti jednu nij piju, već se u noći spremaju za sutrašnju odlučnu bitku.

Drugi dan: utrak. Opet snijeg, kočije, nevidjeno komešanje — ali i pobjeda naša: 143 protiv 127. Što je onda bilo, to se neda izreći. Telefoni brzolavi, u Kastvu našem dobrom, starom Kastvu, pucnjava, uveče rasvijeta, sve uz prkos snijegu i zimi. A ulicama opatijskim i voloskim jedan sam poklik: Živio Stanger! A tamo dolje, na voloskom gatu, stari Rinaldo, kome je otac ili djed došao iz Italije i koji se sasvim asimilirao s nama, taj ubogi, slijed Rinaldo, »ki cimi poteže«, na glas, da su naši poble- dili pada koljenima u snijeg i hvalj Bogu: »koji nas je izbavio od sužanjstva i od- veo u obećanu zemlju.«

I tako je dr. Andrija Stanger postao prv- im gradjaninom Voloskoga i Opatije. I dok su njegovi drugovi: Spinić, Laginja, Mandić i Trmajstić radili — a i on s njima — oko općeg dobra našeg istarskog selja- ka, Stanger je na onom svom istaknutom po- ložaju privlačio pažnju kulturnoga svijeta ne na sebe, nego na cijeli onaj naš kraj i na njegov čisto jugoslavenski karakter. A posljedica toga bila je, da je ne samo mnogi tudjinac promijenio o nama svoje pogrije- šno mišljenje, već da se je našlo i nemalo umnih stranaca koji su svoje znanje svoje ime i svoj položaj stavili na raspolaganje dru. Stangeru i pustili, da ih on vodi i da im daje direktive, kojima se u prvom re- du ima da zahvali reorganizacija, nevidjeni napredak i sjajan uzlet onoga našeg svjet- skog liečilišta.

Ali on je uz to i još kako budno pazio, da ne bi to svjetsko liečilište izgubilo išta na svome stoljetnom karakteru hrvatskom, jugoslavenskom. Nije volio buke — ta i na dan one naše prve velike i odlučne pobjede pala je riječ »da se prevede ne kliče...«, a potekla je zacijelo od njega. Unatoč tome u nacionalnim pitanjima bio je nepopustljiv, upravo tvrd. Sve za Njogo lice Voloskoga i Opatije, ali hrvatski obraz tih dva mje- sta nj za što na svijetu. To je bila njegova lozinka, i on joj je ostao vjeran do kraja.

Nikoga nije mrzio, ali svoje je volio naj- više. Takav je eto bio naš Andrić. Uvijek tih i skroman povučen u sebe i u svoj ne- prekidni rad, dok ga nije jedna zгода trgla iz te tišine i pronicla mu ime Evropom. Bilo je to 14. aprila 1914. Toga dana stigao je u Opatiju talijanski ministar inostranih djela, markiz de San Giuliano, da se poraz- govori s austrijskim kolegom, grofom Berch- toldom. Na zgodom skupilo se u Opatiji oko 200 novinara — sa svih strana svijeta. Došli su i mnogi grofovi i baruni, ministri i diplomati, da onaj diplomatski sastanak uveličaju što više. I svi su htjeli da prisustvuju dočeku. Bilo ih je kao mravi. A predstavnik vlasti? Od onih najnižih pa do najviših? Na stotine! I svi u gala-uniformi — svi u zlatu i pod perlicama bijelim. Došao i on načelnik, prvi gradjanin, fin, otmen — kavalir. Na njemu je, da talijan- skom ministru izrazi dobrodošlicu. Veliki događaji. Što su već sazrijevali, upućivali su sami od sebe, da ta dobrodošlica bude što toplija, iskrenija i srdačnija. I bila je. Pozdravne riječi dra Andrije Stanger bile su u onom momentu iskrene i srdačne. to iskrenije i srdačnije. Što ih je izrekao u milom jeziku majke svoje... San Giuliano odgovorio je na to, da mu hrvatski jezik nije nepoznat on da je u mladosti učio ru- ski, što ga podsjeća na naš govor. A Talija- ni, umjesto da našem načelniku iskažu jedno lijepo priznanje, graknuli su na ni svi: sve njihove novine, od prvih pa do naj- zakutnijih donosile su nekoliko dana same prostačke ispade protiv dra Stanger, tako da se za njih onaj sastanak ministara pre- tvorio u jednu pustu aferu — u »aferu Stanger«.

To je ona zгода što sam je unio bio u »Mladi Hrvat« neka mladji pamte... I u vrijeme rata ostao je Stanger — na veliku sreću svoga naroda — na čelu svoe rodje- ne općine. Kada ju je čak predao novim gospodarima ja ne znam, kakav je ono bio dan: da li je nebo bilo mutno ili vedro; bio sam tada daleko. Ali meni se ipak čini kao da gledam našega sijedoga prijatelja kako izlazi iz monumentalnoga Doma, što ga je sam podigao, i malo pognut hita prema svome ognjištu na koje će se sasvim po- vući i — — The rest is silence!

Viktor Car Emin.

TUŽNA VOLOSKA ZVONA

Jedno, ono najkrupnije, zvonilo nam je u dan naše kratkotrajne radosti — 30. oktobra 1918, kad smo u nepreglednoj povorci nagrnuli svi u volosku luku, da pozdravimo našu trobojnicu, što se onoga dana prvi put zavijorila na krmi naših ladja. Otada je zvo- nilo jedino na našu tugu: katkada samo, a najčešće s ona dva druga, tanja. Zvonila su ta zvana za našim Simom Kureličem, za starim Tomičićem, za Matkom Trinajstićem i za tolikim drugim, što ih je smrt ugrabila u ropstvu.

Njihov bolni glas uvukao se nekamo du- boko u moju dušu, i kad mi god misao pad- ne na ona dva voloska zvonika, u ušima mi zazvuči brujanje onih naših zvona.

Tako bijaše i u prošli četvrtak, kad su na vječni počinak odnijeli i njega, našega Andrića Stanger.

Nisam bio blizu, ali ona naša stara zvo- na duboko su u meni kucala. I sve sam vi- dio: i kako se pokunjeni narod kupi pred kućom žalosti, u mrtvačka kola i lijes u nji- ma i ime pokojnikovo na njemu i vijence i njihove agente, kako strjeljaju uokolo očima, da vide, ko je sve došao na sprovod i kako naprežu uši, ne bi li uhvatili kakvo slovo, kakav uzdah... I vidim krst, kako ga neko diže i kako se povorka pomalo za njim pomiče. I kola... Nikakav vanjski znak ne pokazuje, da se u njima voze smrtni ostaci čovjeka. Poštenjaka, koji je dvadeset i pet godina upravljao općinom, i svojim marom i poštenjem digao jedan zaboravljeni kraj na stjecište svjetskog glasa. Ni najmanjeg zna- ka, da se u njima vozi odličnik, kome su ca- revi i kraljevi, grofovi i magnati, ministri i mogući Evrope s udvojenjem stiskali čestitu desnicu. Od novih gospodara tu su samo agenti, koji se šuljaju kroz povorku, ne bi li što navrebali.

Ali srce naroda, što ide spuštene glave za crnim kolima puno je uspomene na bla- gog načelnika, velikog Poštenjaka, Andrića Stanger.

Pomiče se povorka, zvana kucaju, ja im slušam brujanje, ali ne čujem ono naše drveno:

»Pomiluj mene Bože, po velikom milosr- dju tvojem...«

Tudjinska riječ prati velikog Poštenjaka, koji je za života upravo neizmjereno volio onu svoju milu, rođenu, hrvatsku...

Povorka je stala. Vidim, kako ga nose u crkvi svete Ane. Zupna crkva puna, ostali svijet vani i tu na lutoj »tramuntani« čekati će, dok se unutra sve svrši da pokojnika is- prati do groblja, gdje će ga u svom blagom miru primiti sjene njegovih milih, i pozbra- viti starodrevno zvonce sa crkvice sv. Roka i svojim raspucanim glasom zaželjeti mu, da mu bude laka ona njegova draga rođena gruda...

Ja sam sve to gledao sa svog kutića, s ove strane pod Trsatom, ali sve nisam vidio. Tek poslije sam doznao, kako su pred ulaz u crkvu svete Ane njihove vlasti nare- dile, da se vijenci poskidaju sa lijesa i tu pred crkvom iz njih potrgaju svi trakovi, sve vrpce, na kojima stoji kakav nečuđni hrvat- ski napis: »Z bogom« ili »Posljednji pozdrav« ili »Milome stricu«... Njihovi agenti bacili su se na te nebože vijence kao hijene, a kako su dva tri vijen- ca ipak nekako našla mjesta u crkvi, agenti su ušli unutra i tu pred zaprepaštenim na- rodnom izvršili onu surovu, divlju zapovijed svojih pretpostavljenih.

I kad se u našoj Istri ne bi događale strahote, kojima u civilizovanom svijetu ni- gdje ravnih nema, već bi ovo samo divljaštvo opravdalo riječi, što ih je prije desetak go- dina talijanski poslanik Traves izrekao našem tadašnjem poslaniku u rimskom pa- rlamentu, dru Uliksu Stangeru, pokojni- kovu nećaku:

— A ma što ste vi jedanput Bogu sagri- ješili, te vas je strpao pod vlast mojih Ta- lijana?... — V. C. E.

SMJEROVI NAŠE PROPAGANDE

Najjače sredstvo ovakve borbe, kao što je naša je propaganda. Upoznati čim više ljudi, i čim više ljudskih skupina, sa nekom idejom, je isto što i bitku na pola dobiti. A ni najzrelije ideje ne mogu doći do ostvarenja, ako one obuzimaju samo ograničeno dio ljudi.

Naša osnovna ideja: poboljšanje prilika našega naroda u Julijskoj Krajini i konačno oslobođenje najpovoljnijeg i najkulturnijeg dijela jugoslovenskog naroda, neće moći da dođe do ostvarenja, ako ta ideja ne prođe sve slojeve našega naroda ovdje. Dobro smišljena i taktična propaganda u svim klasama i u svim smjerovima mora da bude osnovna naša ideja.

Ta propaganda, uz naše posebno, ima i jedno veliko opće jugoslovensko značenje i opravdanje. Jer i borbi za konačno duhovno ujedinjenje Jugoslavena možemo mnogo više doprinijeti, kao što su za vrijeme ovoga rata Jugoslaveni u Julijskoj Krajini doprinijeli, kao dobrovoljci, političkom ujedinjenju Jugoslavije.

Poznato je da jedan narod postaje tek onda i duševno ujedinjen i nedjeljiv, kada njime zavlada jedna opća ideja, koja kreće stremljenje čitavoga naroda u jednom jedinom pravcu. Tako je njemački narod ujedinila duhovna ideja o otporu prema Napoleonu; mađarski nacionalizam je postao kao reakcija germanizatorstva Josipa II., a i ilirski pokret, kao književno-nacionalni pokret, postao je radi mađarizatorskih tendencija Pešte.

Jedan Talijan je negdje napisao da se i Italija duhovno ujedinila tek ovoga rata, kada je jedna jedinstvena ideja obuhvatila cio talijanski narod.

A ideja koja može, i mora, da obuhvati cio jugoslovenski narod, to je ideja o pomoći našem narodu pod Italijom. Ta se ideja već u nekim krajevima ustalila, u neke prodire polako, a u nekim je obuhvatila tek neke krugove. Ali ta ideja, ne ograničena ni plemenski, ni vjerski ni partijski, može da prođe cio narod. Jer ni jedna društvena skupina, ni jedan dio našega naroda, ne može da usvoji tu ideju kao specifičnu ideju svojega plemena ni kao ideju svoje društvene skupine.

Jer to je ideja opće nacionalna i opće ljudska, a jedino takova ideja može doprinijeti čvršćem duhovnom jedinstvu.

U Julijskoj Krajini živi preko 600 hiljada Jugoslavena. I ti Jugoslaveni ne osjećaju više plemenski, kao što osjećaju neki ljudi ovdje. Jer ideja samoobrane, i spoznaja da imaju jednu nacionalnu državu iza sebe, utrljala je u tamošnjim ljudima nekadašnje plemenske tradicije. A i Talijani tamo ne dijele narod na Hrvate i Slovence i Srbe. Sve zajedno oni nazivlju: »poreklo jugoslaviz«. Radi toga cijeli naš narod ovdje mora da osjeti onaj dio naroda tamo kao opću nacionalnu i jedinstvenu skupinu, koja stremi, ne pojedinom plemenu, već cijeloj Jugoslaviji.

Poslije rata počelo se društvo diferencirati i kod nas, kao i u ostalom svijetu, po društvenim klasama. Te klase imaju i svoje ideologije: od desničarskih starijih, pa do najnovijih klasno ljevičarskih. Pa i na to moramo računati u toj našoj propagandi. Ta naša propaganda treba da bude pristupačna svima klasama. A mi imamo i bazu za tu ideološku aperepciju. Naš narod u Julijskoj Krajini je radni narod. Većina seljaka i nešto radnika. Seljak je sitni vlasnik. I taj narod — ta radna klasa našega naroda — je i ekonomski izrabljivana do maksimuma. Osim svih nacionalnih i političkih sloboda, lišen je i svih općih ljudskih prava. Ekonomski je iskorištavan do skrajnosti. Sistemom zakupljenja poreza, sistemom visokih nameta i taksa na svoje proizvode i sistemom zabrana udruživanja i na ekonomskoj bazi, lišen je i najpotrebnijega za život. Utičenjem zadruge, štedionica i posujilnica preda je u ruke gradskim zelenošima na milost i nemilost. To stanje je poznato, i to izaziva reakciju, ako ne za sada konkretnu, a ono se u dušama stvara jedan otpor i želja za zbacivanjem tog jarma. A sve grupe ljudi, ne samo u Jugoslaviji, već svugdje, koje imaju u svojim programima emancipaciju radnoga naroda, smatraju i ovakav problem dio svoga posebnoga, a i općega, problema. Radi toga će i te grupacije akceptirati našu propagandu na osnovu svoje posebne ideologije.

U Julijskoj Krajini je narod po vjeri katolički, osim Pjero i nešto u Trstu. A fašistička brutalnost i želja za nacionalnom jedinstvenošću, bori se svima sredstvima i protiv našeg jezika u crkvi. Uz poznate ispaide protiv svećenika i viših crkvenih dostojanstvenika (slučaj pok. Sedeja), idu svakidašnji sitni i nepoznati ispaide u pojedinim crkvama i selima. To narod revoltira i u toj opravdanoj reakciji narod obično ne dijeli Talijana-svećenika od Talijana-fašiste. I narod se odalačuje od crkve. Osim toga djeca ne mogu da slušaju vjeronauk u svome jeziku. To sve skupa dovodi polako do potpunog izumrta vjerskog života jedne ogromne grupe ljudi: grupe od preko 600 hiljada duša.

Taj fakat mora da zabrine svakoga iskrenoga vjernika. I svaki pravi katolik će reagirati na to. A katolici, kao vjerska organizacija, imaju u Jugoslaviji dobru organizaciju i proširuju šerpu. Radi toga bi i s tog stanovišta naša propaganda imala uspjeha.

A kod svih ljudi, pa makar ne pripadali ni jednoj stranci ni grupi, postoji osjećaj za bolove i patnje ostalih ljudi. I kod svih ljudi se probudjuje revolt kada vide da se na jednoj grupi naroda vrši nepravda i najbarbarskije nasilje. Zato će naša propaganda, kad bi imala za bazu samo humanost, imati uspjeha. Ali tu propagandu treba prove-

ŠEST NAŠIH FANTOV PRED SPECIJALNIM TRIBUNALOM PO ŠTIRIMESEČNEM PREISKOVALNEM ZAPORU V GORICI PREPELJANI V RIM

Gorica, februara 1934 (Agis). Dne 26. januara t. l. so šest naših fantov doma iz Rihemberka, ki so bili aretirani dne 25. septembra pr. l., prepeljali iz goriških zaporov v Rim, kjer bodo sojeni pred posebnim sodiščem.

Aretiranci so: Križman Andrej, star 31 let, po domače Mihotov iz Cvetroš, najstarejši in edini doma živeči sin matere vdove, stare nad 60 let, katero je sinova usoda zelo potrla. Ker je bil on edina delovna moč pri hiši, trpi poleg drugega tudi gospodarstvo veliko škodo;

Birsa Viktor, star 27 let, po domače Janezov iz Birsov, tudi edini doma živeči sin, ki je moral sam skrbeti in delati na velikem posestvu na katerem živi poleg staršev, starih nad 70 leti tudi stric star 88 let znan kot najstarejši v rihemberški fari;

Sever Andrej, star 30 let, po domače Barlinajev iz Podgrada, ima doma poleg nekaj starejšega brata, ki

gospodari na posestvu tudi staro mater, boleho in ki jo je ta dogodek zelo potrl;

Piščane I., star 26 let po domače Ogradnikov iz Cvetroš, po poklicu čevljar, ki je navadno delal v Postojni, a je bil vsled krize malo pred aretacijo reduciran nakar je prišel domov;

Dalje sta prepeljana v Rim tudi mlajša fanta Čebrov po domače Počudancov in Pečenko po domače Ivančkov oba iz Polja, ki sta baje osumljena, da sta prepevala slovenske pesmi.

Prvi štirje so baje osumljeni, da so prirejali izlete na Caven, da so zaigali pretečeno poletje kresove in streljali ter prepevali slovenske pesmi.

Ves čas, kar so bili zaprti, so domači in vsi Rihemberčani pričakovali, da bodo pred goriškim sodiščem oproščeni ker so vsi prepričani, da so nedolžni. Vest, da so jih prepeljali v Rim, je vse, zlasti pa domače zelo potrla.

TRI NOVE KONFINACIJE

Gorica februara 1934. Goriška prefektura konfinirala je trojico naših ljudi i kod Tolmina 5 godina i Lebena Stanka to: Satlera Branka iz Tolmina na 5 i takodjer iz Volč na 5 godina.

DEVEDESET ARETACIJA ZBOG ARNALDOVIH STABALA U ZGONIKU, SALEŽU I OKOLICI

Trst, februara 1934. — Radi Arnaldovih stabala bilo je zatvoreno oko 90 naših ljudi iz Zgonika, Saleža i susjednih sela. Ispustili su sve osim zvonara Živica. Na zemljištu, gdje su bila počupana stabla na-

šli su jedno pismo pisano sa tri rukopisa. Pismo je potpisano riječju »župnik«. Jedan rukopis sličan je rukopisu Živica, pa su ga radi toga i pridržali u zatvoru.

FAŠISTIČKA STABLA NA LIŽNJANŠTINI POSJEČENA

Brojne aretacije i terorisanje pučanstva

Pula, februara 1934. — U noći 29. januara neko je posekao stabla, koja je fašistička milicija zasadila pred godinu dana na cesti prema Šišanu. Posječeno je nekih desetak stabalaca. Ta su stabla imala neki fašistički smisao, jer sve što ovdje učini fašistička vlast prestavlja u najmanju ruku — »historijski spomenik...«. Kad je opaženo, da su ta stabla posječena policijske vlasti počele su bijesnom istragom i aretacijama. Pučanstvo je Ližnjana pod najvećim policijskim terorom, a u prvom redu

su pogodjeni oni, koji se ističu svojim slavenskim osjećajima. Mnogi su odmah pušteni iz zatvora, a ima ih, koji još čekaju u zatvoru, a da se nezna za njihovu sudbinu. Do sada se nezna, da li su krivce ulovili, ali znamo, da je fašističkim vlastima u ovakvim slučajevima glavno jedno: da bar nekoga pogode, pa bio on kriv ili ne. Možda je stvar s tim stablima i udešena od strane fašističkih organa, da bi bilo povoda za terorisanje.

JUGOSLAVENSKI DRŽAVLJANIN OSAM MJESeci U TALIJANSKOM ZATVORU SA ŽENOM I DJETETOM

Radi jedne riječi, koja je uvrijedila milicionera

Zagreb, februara 1934. — Ovih dana prošao je kroz Zagreb Nikola Dragič iz Bijele Crkve u Banatu. On je bio u Francuskoj na radu. Vraćao se u Jugoslaviju sa ženom i djetetom kroz Italiju. U Veroni je čekao vlak u jednoj gostionici. U gostionici se gosti potukli i došli su milicioneri, koji su nastupili prama gostima vrlo oštro, pa i prama onima, koji nisu za tučnjavu bili

ništa krivi. I Dragiča su izmutili, zato jer je rekao da je takav postupak »svinjarija«. On je tu riječ rekao na njemačkom jeziku i neko je to čuo i rastumačio milicionerima. Bilo je odveden u zatvor i odošao je osam mjeseci zajedno sa ženom i sedamnaest mjesecnim djetetom. I nakon tih osam mjeseci prebačen je u isprpljeni u Austriju, odakle su došli u domovinu.

POSLEDICE FAŠISTOVSKEGA GOSPODARSTVA

Ponekod nimaju kaj rubiti za kritje davkov

Gorica, 2 februara 1934. (Agis) — Prišiel je kmet iz goriške okolice in je pripovedoval o neznosnem položaju, v katerem žive. Zgleda, da bo ta položaj baš v tem letu dosegel višek. Fašizem se je pričel tega zavedati. Dejstvo, da so ponekod davki ne dajo sploh izterjati, ga je prisililo k temu. Dokler so lahko odgnali živinče iz hleva, zarubili pohištvo in drugo, so že še dobili, kar jim je šlo in pripadalo po pravici, ki so si jo sami ustvarili. Danes je to že nemogoče, saj kmet nima ničesar več in tudi če mu vzamejo še to, kar ima, mu prihodnjič gotovo ne bodo mogli ničesar več. Celo politični pritisk je v nekaterih krajih na zunaj manjši, kar je tudi posledica težkega gospodarskega položaja. V zadnjem času so morali odpustiti celo vrsto stalno plačanih detektivov, denunciantov in tudi milice. Da so odpustili precej milice je znano.

no. Storili so to pod krinko premestitve. Vendar pa uganjajo teror na načine, znane iz prvih let fašističnega četovanja po naši deželi še dalje.

Vprašali smo kmeta.

— Kaj pa cerkev, tudi ona je začela s svoje strani...

— Da, da, je odgovoril. Oba Rima sta se zvezala proti nam. No, ko je začel naš župnik pridignuti po italijansko, je imel prazno cerkev. Zdalj šele vidimo, kaj misli »večni« Rim in božji namestnik v njem. Odpirajo se nam oči.

— Ali nas bodo uničili ali ne, in kdaj bo konec — smo še vprašali.

— E ja, kar tako pa tudi ne gre! Saj nas niso do zdaj. Zdalj pa še manj. Bolj nas niso mogli potlačiti, pa še živimo in bomo. Sila ni nikoli večna, pa četudi prihaja iz večnega Rima.

Iseljenje Nijemaca iz Južnog Tirola

Fantazija ili stvarnost?

Veliki londonski list »Daily Telegraph« od 3. o. m. j. javlja iz Bozena da je u njemačkim krugovima u Južnom Tirolu raširena vijest da su između Rima i Berlina u toku pregovori od najvećeg značaja, za sudbinu dvije stotine hiljada Nijemaca iz Južnog Tirola. G. Hitler je, tvrdi se, pred-

ložio da se onim Nijemcima koji danas žive pod Italijom a koji žele da se isele, dozvoli da se isele na njemačku teritoriju. A oni Nijemci koji bi ostali pod Italijom morali bi se pomiriti sa sudbinom da budu italijanizirani.

sti čim uvjerljivije i smišljenije.

Mi, dakle, imamo mnogo tačaka sa kojih možemo operirati, i mnogo pravaca po kojih možemo upraviti tu propagandu. To sve moramo iskoristiti. Jer mi ovdje ne propagiramo samo ideje jedne opće ideologije, ni ideje jedne klase, ni ideje jedne partije. Mi možemo lično da budemo bilo kojeg uvjerenja, ali kao zastupnici našega naroda u Julijskoj Krajini, mi smo dužni i pozvani da upotrebimo sva sredstva kako bi tom narodu

pomogli. A pomoći ćemo mu barem za sada tako da svijet upoznamo s njime, s njegovim stanjem i njegovim trpljenjem. Jer jedino ono što se pozna s onim se može susrećati.

To bi bile, u glavnom, smjernice za našu propagandu ovdje, a propaganda u Evropi već bi spadala u jedno posebno poglavlje. Jer i ta druga propaganda je vrlo potrebna, možda i više nego sama propaganda u Jugoslaviji.

TONE PERUSKO

PISATELJ FRANCE BEVK — KONFINIRAN

Konfinacijska komisija v Gorici ga je obsođila na tri leta. — Njegovo prisilno bivališče se ni znano. — Čemu ga preganjajo?

Kakor poročajo ljubljanski časopisi, je bil naš rojak in pisatelj France Bevk aretiran 27. januara v Gorici. Pred kratkem smo poročali, da je pod stalnim policijskim nadzorstvom, ki si ga je nakopal z nedolžnim kulturnim delom. Sicer se je za njega zavzel znani futuristični italijanski pisatelj Marinetti, kateremu so ob prilici kongresa Pen-klubov ostro očitali fašistično nasilje napram tujerodnim pisateljem. Na žalost pa je bilo politično nadzorstvo ukinjeno za kratak čas, nakar so ga še strožje nadzirali kot prej, ga končno aretirali in zaprli in, kakor javljajo iz Gorice, obsođili na triletno konfinaciju. (Agis)

»Jutro« od 8. II. piše:

Kakor je »Jutro« poročalo v nedeljski številki, je bil v Gorici živeči slovenski pisatelj France Bevk predzadnje soboto nenadno poklican na goriško prefekturo, zaslišan in nato aretiran. Sedaj smo izvedeli, da je bil postavljen pred tako zvano konfinacijsko komisijo, ki ji predseduje goriški prefekt. V dosedanjih primerih je bilo postopanje te komisije precej počasno, v primeru Franceta Bevka pa se je komisiji neravavno mudilo: v teku šestih dni je bila Bevkova zadeva rešena. Brez večjega zaslišanja in v popolni tajnosti je bil pisatelj Bevk obsojen na triletno konfinaciju. Kateri kraj mu bo notranje ministarstvo določilo za triletno prisilno bivališče, še ni znano.

Že vest o aretaciji Franceta Bevka je zaprepastila našo javnost, zlasti še slovenske literarne kroge. Znano je, da se je Bevk skrbno izogibal vsega, kar bi bilo moglo dati italijanskim oblastem je najmanjši povod za preganjanje. Dejstvo, da ga niso postavili ne pred izredno ne pred redno sodišče, najbolj dokazuje, da tudi zdaj ni zakrivil ničesar, kar bi ga moglo obremenjevati pred zakonitim sodiščem. Jasno je, da je ukrep prefektore in obsođba konfinacijske komisije samo politična šikana nasproti nedolžnemu državljanu, ki ni ne pred Italijo in ne pred ostalim svetom zakrivil nič drugega nego to, da je — slovenski pisatelj. Že to, da France Bevk živi v Gorici in piše slovenske knjige, je talijanske šoviniste bodlo v oči. Mislili so, da to skromno dejstvo, ki se zaradi njega ne bi čutil noben narod na svetu ogroženega, pomeni utrditev moralnega položaja iste bezpravne raje, ki ji hočevo vzeti zavest, jezik in celo ime in ki bi hoteli, da je sploh ne bi bilo na svetu.

Kakšnega drugega razloga za konfinaciju Franceta Bevka, ki se načelno ni bavil s politikom, ne moremo najti ne mi in ne — italijanski krogi. Zaradi tega bo postopanje z italijanskim državljanom, ki je slovenski pisatelj, in kot tak konfinacije vreden »hudodelec«, odmevalo tudi preko italijanskih in jugoslovenskih meja. Če imajo mednarodne pisateljske združbe še kak pomem in kakšno besedo pred svetovno javnostjo jih mora opozoriti na se značilni primer pisatelja Franceta Bevka!

France Bevk seveda ni preganjan prvič. Pred leti je bil štiri mesece zaprt. Potem se je naselil v Trstu, odkoder so ga brez povoda izgnali. Vrnul se je v Gorico, kjer je bil ves čas pod policijskim nadzorstvom. Ni smel obiskavati nobenega javnega lokala in kinematografa. Vzel je nič kaj znani situaciji je pisatelj Bevk neumorno delal in z leposlovnim stvarjanjem služil kruh sebi in svoji rodbini. Vse je kazalo, da so zadnje leto omilili postopanje z njim, zato je najnovija aretacija in sedanja konfinacija tem bolj osumnjiva vse, ki pozna Bevkovo popolno politično nedolžnost.

France Bevk je najpovoljniji slovenski sodobni pripovednik, avtor velikega števila knjig in sodelavec vseh naših revij. (ki mu po ljubeznosti goriške policije niso smele pred oči) Njegovi spisi, sadio med najbolj čitane slovenske knjige. V njih opeva in slika tudi preteklost našega naroda na tleh med Snežnikom in Sočo, toda brez tendence, brez osti in sovraštva. Ali je že to, da ugotovlja zgodovino te zemlje in njenega prebivalstva, zadosten razlog za sovraštvo onih, ki bi hoteli, da neke stvari na svetu ne bi bile to, kar so in kar ostanejo vzlic vsemu zanikanju in nasilju?

OBMEJNE UTRDBE

CESTA SV. LUCIJA—IDRIJA PODMIRANA.

Idrija, februarja 1934. (Agis) — Stara državna cesta, ki pelje iz Sv. Lucije čez Slap, Sp. Tribušo in čez Zelin v Idrijo, je od Sv. Lucije do Zelina, to je razdalja kakih 24 km, podminirana nič manj kot 25 krat.

VOJAŠKA CESTA IDRIJA—SV. LUCIJA. Idrija, februarja 1934. (Agis) — O novi, povsem vojaški cesti, ki pelje iz Idrije po nenaseljeni Kanomeljski dolini čez Sp. Tribušo v Sv. Lucijo, smo že večkrat poročali. Cesta ki je namenjena le vojaškemu prometu, so gradili z veliko naglico in bo kmalu končana.

ISTARSKO PUČANSTVO U STRAHU PRED RATOM

u povodu novih strogih odredaba o ratnim zonama

Pula, februarja 1934. — Več teden dana u Istri vlada raspoloženje panike. U naša sela ne dolazi štampa, iz koje bi se moglo stanje stvari upoznati točno, a nema ni ljudi, koji bi narod upućivali. I sve se kod nas naslućuje, glasovi se šire strelovitom brzinom, a pogotovo crni glasovi. Tako je ovih dana ponovno Istra zaokupljena jednom crnom misli: bit će rata. O ničemu se ne govori nego o tome. Razumniji nastoje, da djeluju svojim tumačenjem stvari, ali mase se teško stišavaju, kad se jednom uzbune.

Misao o ratu ne širi se samo zato, jer naš seljak vidi oko sebe samo oružje, same ratne gradnje, nego i zato, jer je ovih dana puljski prefekt po mnogim općinama dao izljepiti velike plakate, u kojima se tumače zakoni od 1933 i 1931 o ratnim zonama. Ti su plakati izvešeni po Labinjini, Barbanu, Boljunu, Kanfanaru, Vodnjanu, Lanišću, puljskoj općini, Rovinju, Roču, Svetvinčentini, Plominštini, na otocima Lošinju i Cresu itd.

U prefektovim oglasima govori se o tome, da su zemljišta u tim općinama podvrgnuta zakonu o ratnim zonama i da se na njima ne smiju obavljati nikakvi radovi bilo kakve gradjevine naravi, ako se prije ne dobije dozvola od viših vojničkih vlasti.

Naročito se govori o podzemnim jamama, koje pripadaju sve vojsci, da ih ona može iskoristiti što slobodnije u svoje svrhe. Nikome nije dozvoljeno, da ruje pod zemljom...

Osim toga kaže se u tim proglasima, da vojska može da poruši sve zgrade i sve naprave, koje se nalaze na tim zemljištima, ako ona nadje za potrebno u svoje svrhe.

Ko bi se ogriješio o te zakone može da bude kažnjen visokom globom ili zatvorom. Prema tom zakonu ne smije se u spomenutim zonama graditi u bregovima ili na poljima niti neka mala kućica za gospo-

REŠKA LADJEDELNICA DELA ZA ITALIJANSKO VOJNO MORNARICO.

Reka, 25. januara. (Agis) — Tukajšnja ladjedelnica, ki je že davno prej reducirala polovico delavstva radi krize, je prišla v zadnjem času v nove težkoče tako, da se jo je resno mislilo popolnoma zapreti. Na intervencijo podtajnika fašistične stranke Marpicati-ja, ki je bil prej nekaj let pokrajinski tajnik fašistične stranke na Reki, pa je italijansko ministarstvo mornarice poslalo reški ladjedelnici ponudbo za gradnjo dveh ladij. Na ta način skušajo omogočiti nadaljnji obrat te ladjedelnice, čeprav v manjšem obsegu.

darske poslove, ili pak »dvor« za ovce, jer je i to zabranjeno tim zakonima o ratnim zonama.

Ti proglasi djelovali su na pučanstvo u Istri i o ničemu se ne govori ovih dana nego o ratu.

KONCENTRACIJA »PREMILITARA« NA PAZINŠTINI.

Pazin, februara 1934! — Prošle nedjelje svi članovi predvojničkih tečajeva u Pazinu, Pičnu, Cerovlju, Draguču i ostalim selima morali su da se sakupe u Pazinu, u svrhu pokusne mobilizacije. U Pazin je došao da inspicira premilitare konzul milicije Martini iz Pule. U teatru Littorio održao im je govor, u kojem im je rekao, neka se spremaju, da prošire granice Italije onako kako Duce želi...

»VELIKA SKRB« FAŠISTIČNE VLADE.

Sv. Lucija, februarja 1934. (Agis) — V Sp. Tribušu je letos samo šest mladeničev, ki so dolžni obiskovati predvojaške tečaje. Tečaj pa se kljub majhnemu številu vpisanih vrši redno vsako nedeljo. Vodja tega tečaja pa mora vsako nedeljo priti iz Sv. Lucije v Tribušo. Iz tega je razvidno koliko važnost polaga fašizem v te predvojaške tečaje, za katere vse žrtvuje.

KRONIKA IZ SVETOVNE VOJNE.

Gorica, 31. januara (Agis) — Mnogovrstno strelivo in oružje, ki je še sedaj raztreseno po vsem bivšem bojišću, se nikakor ni pokvarilo in uničilo. O tem nam pričaše se zmeraj številne nesreče zaradi vojnega streliva in oružja. Tako se je zadnje dni januara zgodila v Ločniku pri Gorici strašna nesreča. Neki železniški čuvaj je pri obdelovanju svojega vinograda rabil neko cev baje napolnjeno z želatino. Radi udarca se je ta cev razpočila, razmesarila železničarja, ubila njegovo ženo, ki se je slučajno mudila pri njem, teško ranila njegovo hčer in še nekaj drugih ljudi.

FINANSIJSKI TEROR V ITALIJI

Nove finančne operacije g. Benita Mussolinija

Trst, 3. februara 1934. Italijanska vlada je danes izdala dekret, s katerim se izvedejo važne finančne operacije v italijanskem državnem življenju. 5% državne rentne obveznice bodo vzete iz prometa in se bodo nadomestile s novimi 3½% obveznicama. Italijanska vlada je izjavila, da so do tega skiepa prisilile nizke obrestne mere, ki danes vladajo v svetu. Ker bodo posestniki 5% obveznic prav za prav oškodovani, bodo zato udeleženi na premijah, ki se bodo

tokrat žrebale in sicer razdeljeno na premije 600 milijonov lir. Za eno milijardo konvertiranih rent bo izplačanih 10 milijonov lir premij. Iz tega je razvidno, da bo konvertiranih rent za 6 milijard lir. Rente, ki bodo konvertirane so iz l. 1917, 1918 in pa zadnje iz l. 1926. Znižanje obresti pomeni za državno blagajno precejšnji dobiček. Cenj se, da bo vlada pribrala eno milijardo v vsakem finančnem letu.

ZASLUŽENA KAZEN IZDAJICE

Ljubljana, 4. februara 1934 (Agis). Iz Gorice poročajo, da je bila pred tamkajšnjim sodiščem obsojena K. Lapajna, bivša občinska uradnica v Grahovem pri Podbrdu na eno leto in 40 dni zapore ter 1.200 lir denarne kazni. Obdolžena je bila denarnih poneverb v škodo revnim nezakoniskim materem zapeljanim večinoma od uniformiranih Labonov, ki so dobivale mesečno podporo. Lapajna je zlezla v fašistovski tabor skupno s sestro, poročeno z bivšim obč. tajnikom in z dvema bratoma, a kljub temu ji ni nič pomagalo, ker je pač Slovenka. Njen podešta Buonassisi, ki je delal sporazumno z njo, pa ni bil klican niti na odgovor. Postala so mu tla prevroča radi tega jo je odkuril, ko je spravi občno na rob propada in sam zlezal tudi v dolg. Upniki ga pa sedaj lahko iščejo! Lapajna se od takega šefa ni mogla nič dobrega naučiti. O zadevi je naš list že večkrat pisal in lani maja meseca tudi poročal, da je bila Lapajnova obsojena na 3 in pol leta ječe. Kot izgleda je obtoženka vložila priziv ter bila ponovno solena. Odkar se je brat, ki je bil podčastnik pri italijanski aviaciji smrtno ponesrečil, je bila Lapajnova doma, kjer je pričakala razsodbo.

SPECIALNI TRIBUNAL RADI

Trst, februara 1934. — Talijanski Specialni tribunal radi opć. živo. Pred sud dolaze optuženi antifašisti. Procesi traju vrlo malo. Sve se obavlja u najvećoj brzini, a osude padaju bez preslušavanja svjedoka i bez obrambenih govora. U jedno jutro, dne 2 o. m. obavljena su tri procesa i tri su čovjeka osudjena na 30 godina tamnice ukupno.

Prvi proces održan je proti Gennara Falette iz Torina, koji je bio optužen, da je u Torinu i provinciji Reggio Emilia od 1931 do februara 1933, kad je bio uhapšen,

Slovenskim naročnikom in čitateljem!

Prosimo slovenske naročnike in čitatele »Istre«, da nam oprostite, ker v današnji številki razmerje med srbo-hrvatskim in slovenskim čtivom in članki ni tako kodobičajno. Vzrok leži v tem, ker je pošiljka iz Ljubljane vsled tehničkih zaprek zakasnila. Skušali bomo to nadoknaditi takoj v prihodnji številki »Istre«.

UREDNIŠTVO.

S svojim osvojitvami oaz v Libiji je Italija prodrla že globoko v osrčje Afrike. tako da sta Francija in Anglija vznemireni. Ker niso bile meje prej točno določene, nametavao sedaj sklicati konferenco in se v tel stvari lepo mirno pogovoriti.

SLOVENSKA NABOŽNA PESEM — ZLOČIN PROTI DRŽAVI

ZNACILNE OBSODBE SODIŠČA V KOPRU.

Trst, 7. februara.

Pred sodiščem v Kopru se je včeraj vršil proces proti skupini slovenskih deklet, ki so pri procesiji 1. oktobra lani prepevale slovenske nabožne pesmi. Dasi je župnik Sirca bržkone pod pritiskom oblasti javno zahteval, naj med procesijo prepevajo italijansko oziroma latinsko, so nekateri dekleta iz bližnjih Čečarjev ubrala slovenske pesmi, zaradi česar so jih karabinjerji na zahtevo krajevnega učitelja Tullija in podeštata Pontinija aretirali in odvedli v koperske zapore.

»Zločina« proti državi in naciji so bile obtožene 20-letna Uršula Bertokova iz Trsta, 27-letna Antonija Glavina, Antonija Hrovatinova, Ana Hrovatinova, Ivana Glavina in Olga Babudrova.

Uršula Bertokovu so obtožili, da je organizirala slovensko petje slednja je pred sodniki izjavila, da ni vedela, da je župnik želel, naj med procesijo pojeje italijansko. Ostale pa so izjavile, da so pele na njeno pobudo. Zelo obremenilne izjave sta podala pred sodniki podešta Pontini in učitelj Tullio, ki vodi obenem domači laški cerkveni zbor.

Župnik Sirca pa je skušal opravičiti obtoženke, češ da so prepevale slovensko pesem, ker je bila taka stara navada med prebivalstvom okrog Kopra.

Uršula Bertokova je bila obsojena na 3 mesece in 10 dni ječe, enako tudi Antonija Glavina. Ostalih 5 obtoženk pa je sodišče pogojno obsodilo na zapor po 2 meseca in 10 dni.

MILICIONERSKI KAPELANI ZOVU MUSSOLINIJA U RAT

a papa govori o miru, koji mora proizlaziti iz ljudskih duša

Trst, februara 1934. — Poznato je, da je Mussolini uveo u miliciju svećenike. Pojedine legije milicije imaju svoje kapelane. Oni nose svećeničku mantiju, koja je iskičena fašističkim znakovima. Na širokom talijanskom svećeničkom šeširu nose liktorski znak, snop sa sjekirom. Ima ih svega skupa 222, zajedno s kapelanima legija u Libiji. Od toga je oko stotinu njih bilo u prošlom ratu i nose mnoga odličja. U novembu lanijske godine bili su milicionerski kapelani primljeni u posebnu audijenciju od Mussolinija, koji im je održao plameni govor o zadaćama fašističkih svećenika. Vrhovni inspektor svih milicionerskih kapelana je Don Michelangelo Rubino. On je »konzole« milicije... Medjutim svi milicionerski kapelani crkveno potpadaju pod biskupa Bartolomajsa.

Dne 2. februara donio je rimski »Giornale d'Italia« razgovor s Don Rubinom i njegovu sliku, na kojoj se lijepo vidi liktorski fašistički znak na svećeničkom šeširu. On je kazao u tom razgovoru, da su kapelani uvijek uz svoju miliciju, da s njome žive i učestvuju u svim njezinim manifestacijama, pa i u manevrima. Kapelani izvještavaju inspektora, kako su, naprimjer u prošlom mjesecu izvršili te i te religiozne akte i kako su bili s milicijom na — taktičkim vježbama.

Don Rubino je dao izraditi jednu medalju, koju će za Uskrs kapelani podijeliti svim milicionerima. Na jednoj je strani Krist u susretu s jednim rimskim centarionom, a na drugoj strani križ kojemu su strane stoje četiri liktorska znaka, »koja dominiraju svijetom«, kako kaže Don Rubino.

Don Rubino je pokazao saradniku »Giornale d'Italia« jednu muzičku partituru. To je pjesma, koju je 150 kapelana pjevalo, kad su posjetili Mussolinija. U toj pjesmi ovi su stihovi:

»Salve a te, invito Duce
salvator di nostra terra!
Regni pace, tuoni guerra
ai tuoi cenni pronti siamo;
sprone e forza, guida e luce
sei d'Italia ai nuovi Eroi.
Duce a noi, Duce a noi!»

Svakako, stihovi za — kapelane... Kapelani su to, koji se ne zgražaju pred ra-

tom, jer pozivlju Mussolinija, da »zagrmi ratom« (tuoni guerra) a oni su spremni (pronti siamo) da idu u rat predvođeni od Ducea.

PAPA MEDJUTIM KAŽE: »MIR MORA BITI U NEPRESTANOM HTIENJU ČOVJEČJIH DUŠA«

Dok milicionerski kapelani tako pozivaju Mussolinija na rat, Papa o ratu ipak drugačije govori. On je neki dan dao izjavu pariskom listu »Intransigeant«, pa je medju ostalim rekao, da ljudi ne smiju zatvarati oči pred opasnostima, koje prijetu svijetu i koje žele da unište kršćansku kulturu. Papa kaže:

»Dovoljno ponavljati riječ mir i sporazumima i drugim dokumentima, mir mora biti u neprestanom htienju ljudskih duša. Na svijetu je danas mnogo pretjeravanja, ali medju svim pretjeravanjima najviše uznemiruje ono, koje pod okriljem patriotizma — patriotizam sam je hvalevrijedan — draži narode tako, da nacionalizam postavlja iznad svih vrijednota. Taj nacionalizam je neprijatelj pravoga mira i prave sreće čovječanstva.«

Dokaz za takvo pretjerivanje vidi Papa i u pokušajima, koji se čine u nekim državama, gdje se omladina silom militarizira.

Kako onda da se dovedu u sklad ove riječi s onima što se stvarno događa u Italiji? Zar Papa nema utjecaja na svoje svećenike? Zar su oni doista prisiljeni da propagiraju ideje, koje Papa ne odobrava? Zar se ne mora iz svega toga radjati sumnja, da Papa na Italiju ne primjenjuje svoje ideje o nacionalizmu i militarizmu, nego da se te riječi odnose na svaku drugu naciju, samo ne na Italiju? Jer kad tako ne bi bilo, onda bi crkva u Italiji drugačije nastupala prema fašizmu nego što nastupa.

BALILSKI KAPELANI U GORIČKOJ.

Gorica, februara 1934. — Pretsjednik organizacije balla u Rimu potvrdio je imenovanje nekih kapelana za organizaciju balla i postavljenu su: Padre Stefano Duse u Gorici, don Ernesto Galupin u Romansu, don Giuseppe Viola u Koprivi, don Antonio Sartori u Tolminu, don Luka Anderwald u Solkanu. Oni će odgajati djecu u fašističkom duhu u crkvi.

GOLEMA VEĆINA TALIJANSKIH NADBISKUPA, BISKUPA I KLERA PREŠLA JE U TALIJANSKI FAŠISTIČKI TABOR

Čuveni francuski publicista Henry de Kerillis, urednik lista »Echo de Paris« inače poznat po svojim simpatijama za fašizam, (nedavno je bio kod Mussolinija) napisao je članak pod naslovom »Fašizam i katolicizam«, u kojem na jednom mjestu kaže:

»Ne, ne valja to prešutjeti: golema većina nadbiskupa, biskupa i ostaloga klera prešla je u tabor fašizma. Od negdašnje pučke stranke, koja je bila demokratski orijentirana, a vodio ju je Don Sturzo nije preostalo ništa. Baš ništa. Zato ću vam po-

noviti, što sam rekao jednoga dana nekom francuskom demokratu: »Nemamo pravo da skrivamo prigodom svog povratka ono što smo saznali u Italiji. Gledajući Italiju s ove strane granice vidimo, da se crkva priklonila fanatičnom nacionalizmu Mussolinijeva režima. U Italiji postoji kler, koji je potpuno fašistički orijentiran pa stupa uporedo s crnim kočuljama i balilama, sluša bojne trublje i bubnjeve, pozdravlja na rimsku. Ovaj kler sudjeluje u duhovnoj mobilizaciji, koja ide uporedo s vojničkom mobilizacijom Italije.«

u fašističkom propagandnom filmu »Camicia nera«, u kojem se prikazuje postanak i razvoj fašizma, našli smo i ovu scenu, koja prikazuje jednog svećenika fašistu, kako ide na čelu jedne borbene čete, koja se sprema na neki napad. Kršćanski će odgojno djelovati ta scena, a pogotovo to, da u toj bandi i jedno dijete nosi golemu toljagu.

MUSSOLINIJEVA ITALIJA U VANJSKOJ POLITICI

DOŽIVLJAVA UDARAC ZA UDARCEM

BALKANSKI PAKT I ITALIJA

Već smo u jednom od posljednjih brojeva donijeli jedan objektivni članak praškog dnevnika »Narodni Listi«, u kojem se govorilo o porazima, koje doživljava Italija u posljednje vrijeme u vanjskoj politici. Naravno je neznačajna akcija na Balkanu doživjela veliki poraz.

Učvršćenje Male antante za Italiju je veliki udarac, pa je zato i reagirala Italija na posljednju konferenciju Male antante u Zagrebu paklenim mašinama na vlak, u kojem su imali da se dovedu gg. Beneš i Titulescu u Zagreb. Zato je i pokušala talijanska štampa da prikaže sastanak Male antante u Zagrebu kao neuspjeh.

Daljnji udarac za talijansku politiku u ovom dijelu Evrope je Balkanski pakt stvoren ovog tjedna u Beogradu, kojemu su već pristupile Jugoslavija, Grčka, Turska i Rumunjska, a kojemu će možda i uskoro pristupiti i Bugarska, mada Italija nagovara Bugarsku, da ne pristupi. Ovih dana fašistička štampa napada bijesno taj novi pakt i to je znak da je boli ta nova međunarodna stvarnost na Balkanu, gdje je ona imala svoje specijalne namjere. Balkanski pakt veže balkanske države u obranu baš protiv one politike, koju je Italija kanila provesti na Balkanu, protiv revizije ugovora

o miru, i osim toga stvara taj pakt bedem protiv svih eventualnih oružanih napada na Balkan, Balkanske države branit će jedna drugu. I Bugarsku će one braniti, jer će Bugarska potpisati jedan pakt o nenapadaju s Jugoslavijom i bit će tako u vezi s Balkanskim paktom, i ako formalno nije ušla u ni.

Italiju najviše boli, što nemože na Balkanu više da diže jednu državu protiv druge, a to je bila njezina diplomacija do nedavna. Grčka vidi, da je u njezinom interesu, da se veže s Jugoslavijom i da prestane očlikovati s Italijom. Ona i Turska vode danas novu politiku. I Turska je vezana danas čvrsto na Jugoslaviju i Rumunjsku, i ona se bori protiv revizije ugovora o miru, za mir i Društvo naroda. Turska je velika prijateljica Rusije, pa to daje naročito značenje i Balkanskom paktu.

Situacija, dakle u svakom slučaju povoljna za one, koji žele mir, a nepovoljna za Italiju, koju su svi napustili. Pokušat ćemo, da u ovo nekoliko izvadaka iz strane štampe što objektivnije prikazemo općenitu međunarodnu situaciju Italije, a čitatelji će sami doći do zaključka, da nije ni malo ružičasta.

OČAJNA INTERNACIONALNA SITUACIJA ITALIJE

Porazan neuspjeh talijanske vanjske politike

Švicarski njemački list »Neue Zürcher Zeitung«, koji izlazi u Zürichu, bavi se u uvodnom članku bilansom talijanske vanjske politike u prošloj godini. Pisac, poznati švicarski publicista William Martini dolazi u svojim interesantnim i dokumentovanim tvrdnjama do zaključka da prošla godina znači za Italiju u vanjsko-političkom pogledu seriju neuspjeha, koja po svojoj prirodi ni u novoj godini neće biti prekinuta, nego će se nastavljati.

U pitanjima međunarodne politike križanje se nesmiye zamjeniti sa uspjehom. Od Grandieva pada talijanska vanjska politika je postigla samo malo istinskih uspjeha.

ČETVORNI PAKT

koji je sa Mussolinijeve volje podređen okviru Društva Naroda. Njemačka je otklonila i nije ga ratificirala. Diskretni savjeti, koje je Duce bezbroj puta davao njemačkoj vladi naročito u pitanju progona Židova i glade politike Njemačke prema Austriji ostali su potpuno bezuspješni i Berlin se na nje nije ni najmanje ostvrtao. Naprotiv, Mussolinijevi savjeti izazvali su u Berlinu samo nerazpoloženje i Hitlerova okolina nije baš ništa sakrivala, da su Nijemcima takovi savjeti sa strane Rima potpuno nepotrebni. Njemačka je istupila iz Društva Naroda, a da o tome prije nije obavijestila rimsku vladu. Mussolini je bio radi toga veoma ogorčen.

Napokon je zbliženje između Jugoslavije i Bugarske do temelja poremetilo glavni oslon rimske balkanske politike, a da i ne spominjemo privredne Male Antante, koja se stvara.

To je veoma mnogo dosta neugodnih neprijateljstava. Mussolini je pokušavao sve te neuspjehe sakriti talijanskome narodu time, što je pokušavao postići novi uspjeh tobože na povoljnijem terenu. Otuda dolazi njegov

PREDLOG O REFORMI DRUŠTVA NARODA

Njemačka je istupila iz Društva Naroda. Italija je htjela da bude mudrija te je željela da Društvu Naroda nametne svoju volju. Ništa nije opasnije u diplomaciji nego pokušaj da se isili neki uspjeh pod kakvu cijenu. Kada je Duce najvjestio svoje planove pred vrhovnim fašističkim vijećem, onda je svak stavljao pitanje kakve konkretne ciljeve ima Mussolini u tome. Inozemni diplomati su po svojoj službenoj znatljivosti jedan za drugim dolazili pred Mussolinija i postavljali mu to pitanje.

Na najveće iznenadjenje morali su utvrditi, da to ni sam Mussolini nije znao i da o tome nije htio ni da raspravlja.

Takodje se pokazalo da je veoma slabo upućen u tehnički i juridički preduslovi za reviziju pakta Društva Naroda, a svojim predlozima se izražavao do skrajnosti nesigurno i netačno.

U državi, gdje je štampa tako uniformirana kao što je u Italiji, može se lako zaključiti o namjerama vlade iz pisanja listova. Poslije dugotrajne šutnje fašistička štampa je tek ovih dana počela namigivati, kakvi su zapravo

TALIJANSKI CILJEVI

Iz toga se vidi, da bi Mussolini htio izmijeniti pakt Društva Naroda u njegovim trima bitnim tačkama. U prvom redu traži da se pakt potpuno odijeli od versailleskog ugovora o miru, da se brišu odredbe o sankcijama i da se uredi položaj manjih država po nekom hijerarhijskom sistemu. Teško je prosuditi daleko-sežnost takovih predloga dok se ne zna

ništa određeno. Prvi zahtjev bi bio potpuno nevažan ako se radi samo o odvajanju Društva Naroda od versailleskog ugovora o miru. Međutim može lako da znači potpunu izmjenu ugovora o miru ako se radi o tome, da se sve odredbe versailleskog ugovora, koje se pozivlju na Društvo Naroda, jednostavno brišu. Uključivanje sankcija pretpostavlja bi umanjivanje značenja Društva Naroda. Kakvo značenje bi imala ideja hijerarhijske država potpuno je nejasno, dok se ne zna na osnovi koga kriterija bi ta hijerarhijska bila izrađena, te kakva su prava namijenjena s jedne strane privilegovanim, a s druge strane drugorazrednim državama.

Samo površno prosuđivanje tih triju Mussolinijevih zahtjeva dovodi do rezultata, da se ni iz tehničkih, ni iz političkih razloga ne mogu ostvariti.

Tehnički je to neprovedivo jer na to ne bi pristali svi članovi Savjeta Društva Naroda, a politički ne iz jednostavnog razloga, što bi sa ukidanju sankcija oprla ne samo Francuska, nego i sve manje države, uključivši i engleske dominione. Baš u tom pogledu su se jasno pokazali

ODNOSI ENGLJSKE PREMA ITALIJI

Britanska vlada je oficijelno izjavila, da neće dozvoliti nikakvo slabljenje Društva Naroda. Ako se misli na reformu Društva Naroda, onda je to moguće samo u cilju ojačanja njegova autoriteta i njegova prestiža. Engleska javnost zauzima u tom pogledu potpuno određeno stanovište. Dominioni su još odlučniji. Jedino se kolebaju pretsjednik vlade i ministar vanjskih posla. Macdonald već odavno nije imao naročitih simpatija prema Društvu Naroda, sadašnji ministar Simon na čijim ramenima je u sadašnjoj krizi veliki dio odgovornosti, naginje kompromisu, koji nebi štetio ugledu Mussolinija te bi mu dali za sve druge neuspjehe neku zadovoljštinu. Po načinu tih kompromisa i zadovoljština Društvo Naroda bi moglo kliknuti. Oslobođite me takovih prijatelja, a od neprijatelja ću se sam braniti.

Komunike o razgovorima između Simona i Mussolinija u Rimu daju naslutiti, da je pitanje revizije Društva Naroda odgođeno za bolja vremena. Samo talijanska štampa mora da tješi talijansku javnost, da je to odgođeno za kratko vrijeme. Sudbina talijanskih prijatelja je više ili manje već zapečaćena.

Moguće, ali je malo vjerovatno, da će Italija radi toga stupiti iz Društva Naroda. S kim bi u tom slučaju Italija pošla? Odgovor se nameće sam po sebi. U takovom slučaju dolazi u obzir samo savez sa Njemačkom.

Takav savez mora se oslanjati samo na pretpostavci, da saveznici imaju zajedničke interese i zajedničkoga protivnika. Kakvi su zajednički interesi Italije i Njemačke? Zar Austrija?

Posljednjeg septembra prošle godine Mussolini je izjavio austrijskom kancelaru, da će talijanske čete umarširati u Tirol onog dana, kada hitlerovske čete predju austrijsku granicu.

Zar da to bude temelj buduće saradnje između Italije i Njemačke? Čimbenica je da talijanska vlada na najveće ogorčenje Berlina podupire sadašnji austrijski protunijemski režim. Ili možda to može učvrstiti prijateljstvo između Rima i Berlina?

Njemačka danas ima samo jednog istinskog neprijatelja, a to je Rusija. Hitler je prilikom nedavnih razgovora sa jednim straniim diplomatom namignuo na mogućnost podjele Ukrajine između Njemačke i

Društvo naroda, kako ga zamišlja Mussolini u svom predlogu o reformi. (Daily Dispatch Manchester)

Poljske. U Berlinu se javno raspravlja o mogućnosti rješenja problema koridora diobom zemljišta na štetu Rusije. Da li bi se Italija mogla pridružiti takvoj politici? Prije rata Italija je bila u mnogo povoljnijem položaju. U slučaju konflikta sa Francuskom, mogla se osloniti na Austriju, a u slučaju konflikta sa Austrijom mogla se osloniti na Francusku. Danas više nema tog pogodnog položaja.

DANAS SE NALAZI U KLIJEŠTIMA IZMEĐU FRANCUSKE I JUGOSLAVIJE

U slučaju kakva konflikta sa sviju strana je opkoljena, pak joj je takodje otsječen i suhozemni put za opskrbljivanje živom i potrebnim surovinama.

Francuska koja drži u posjedu zapadnu stranu Sredozemnog mora može joj lako da zatvori svaki dovoz po moru. Italija koja nema dovoljno ni petroulja, ni dovoljno žita, a da ne govorimo o bezbrojnim drugim potrebama u tom pogledu je potpuno ovisna o opskrbljivanju sa strane Rusije.

SITUACIJA U ALBANIJU ZA ITALIJU NIJE VIŠE POVOLJNA

PREGOVORI S ITALIJOM JOŠ NISU ZAVRŠENI. — TRGOVINSKI SPORAZUM SA JUGOSLAVIJOM UČINIO JE NAJBOLJI UTISAK U ALBANSKIM PRIVREDNIM KRUGOVIMA.

Već godinu dana između Albanije i Italije vlada napet odnos. Raznovrsni pokušaji, sa obje strane, da dodje do normalnog raspjeta u talijansko-albanskim odnosima ostali su dosada besplodni. Ti odnosi su još uvijek u zategnutosti.

Pritisnuta velikim talijanskim zahtjevima, s jedne i presijom svojih nacionalista sa druge strane, albanska vlada prišla je najradikalnijim mjerama u cilju materijalne emancipacije od Italije.

Najglavnije pitanje, pitanje budžeta, omogućavanje Albaniji da opstane bez italijanske finansijske pomoći, polako se privodi rješenju.

Poslije nekoliko uzastopnih redukcija, koje ipak nisu mogle da pruže željene rezultate, pošto se nije računalo sa oslabljenom platežnom moći naroda, prešlo se naizd stvaranju novog budžeta, koji će svesti državne rashode na 18 miliona zlatnih franaka i tako ih dovesti u ravnotežu sa stvarnim državnim prihodom.

Ali, da bi se ovo postiglo, moraju se podnijeti još dosta velike žrtve. Ovim posljednjim, kao i ranijim redukcijama biće esietno pogodjeno činovništvo i vojska. Istina je da su i vojni i činovnički kadar bili suviše veliki za stvarne potrebe Albanije, ali nagle i osjetne redukcije stvaraju uvijek velike teškoće, bez obzira da li su opravdane, potrebne ili ne.

Sa druge strane mnogobrojni »instruktori« svedeni su na znatno manju mjeru. Veliki broj italijanskih oficira otpušten je iz albanske državne službe i antitalijanska struja, okružena posljednjim događajima, znatno je ojačala. I sada se, poslije dugog čutanja, polako počinje da uzima i u ozbiljne političke kombinacije i ona.

Tako se ovih dana u obavještenim političkim krugovima u Tirani uporno tvrdi da će današnja vlada poduzeti ostavku i da će novu vladu obrazovati kakav izrazitiji predstavnik balkanske orijentacije albanske spoljne politike.

MUSSOLINI NIJE STVARNO NIŠTA POSTIGAO...

To kaže u jednom članku švicarskog lista »Der Bund« ugledni publicista Ludwig Bauer. On analizuje veliki neuspjeh fašističke politike prema Njemačkoj i Austriji, pa kaže i ovo:

»Mussolini nije stvarno postigao ništa, nego je još i povećao opasnosti za Italiju i ostali svijet.

A isto tako nije postigao dosada ništa ni svojom propagandom o reformi Društva naroda. Možemo da vjerujemo, da je i njegov pokušaj balon pušten jednim člankom u turinskoj »Stampi« već pao na zemlju. Tim je balonom on predlagao, posredstvom

Ako proigra prijateljstvo Rusije, a ne postigne prijateljstvo Francuske, onda sama sebe osuđuje na smrt od gladi i studeni.

Kako stvari stoje, danas nemože se misliti na to, da bi se Francuska upuštala u neku proturasku politiku. Osim toga je Italija svojom dugačkom i lako pristupačnom obalom upućena na prijateljstvo Engleske. Istina je, da je Engleska u pitanjima, koja nisu bitna često kolebljiva, ali u načelnim pitanjima je uvijek odlučna. Jedan od njenih principa je, da se ne upušta u nikakve pustolovine na kontinentu. Pod takvim okolnostima je teško razumljivo što zapravo Mussolini hoće svojom ofenzivom protiv Društva Naroda?

Ako uistinu hoće reviziju, onda se zalije.

Ako je to samo sredstvo za postizavanje drugih ciljeva, onda je još teže pogoditi, što hoće. Najvjerojatnije je, da je sve to samo krinka, pod kojom hoće da prikrije svoje unutrašnje teškoće i odvraći pozornost na stvari izvan Italije.

U Beogradu nedavno postignuti dopunski trgovinski sporazum, uz raniji trgovinski ugovor, proizveo je najbolji utisak u albanskim krugovima.

U svakom slučaju izgledi su da će buduća albanska vlada imati čisto nacionalistički karakter i da će imati zadatak da privede kraju nacionalno djelo koje je čudnim okolnostima počela ona vlada koja je smatrala i koja se smatra za najmanje nacionalnu. Jer ne treba zaboraviti da je sa malim izmjenama ovo i to isto ona vlada koja je prethodile godine vodila proces protiv najizrazitijih albanskih nacionalista.

U Beogradu nedavno postignuti dopunski trgovinski sporazum, uz raniji trgovinski ugovor, proizveo je najbolji utisak u albanskim krugovima.

Dolazak dvojice delegata beogradske Izvozne banke gg. Ljubomira Mihajlovića i Ljubomira Saračevića, koji su došli da traže odobrenje za stvaranje filijale Izvozne banke u Tirani, još više je pojačao ovaj utisak. Ovome je znatno doprinio i istovremeni dolazak direktora beogradske Privilegovanog društva za izvoz g. Milana Najdanovića, koji je za vrijeme svoga trodnevnog boravka u Tirani stupio u dodir sa tamošnjim zvaničnim krugovima u cilju osnivanja Albanskog povlašćenog društva za izvoz. G. Najdanović je istovremeno kupio oko 18 vagona maslina, veće količine koža i tako se govori, izvjesne količine soli. Otvaranje filijale naše banke i ovi trgovinski poslovi ohrabrilu su privrednike u Albaniji i unijeli im nove nade da će oni otada moći lakše da nađu prodaju svojim produktima i podigli su duh nacionalnome elementu.

Nacionaliziranje italijanskih škola u Albaniji, otpuštanje velikog broja »instruktora« i italijanskih oficira, obustavljanje daljeg davanja zajma od 10 miliona zlatnih franaka godišnje od strane Italije, nov trgovinski ugovor sa Jugoslavijom

— sve su to činjenice koje govore o novom političkom pravcu u Albaniji.

MILIJUNI ZA NJEMAČKE MANJINE

U ljubljanskem tjedniku »Pohod« izišao je članak, kojim se zagovara koncentracija svih ovih organizacija, koje se bave takozvanim narodno-obrambenim radom. »Pohod« kritikuje rad tih organizacija i upozorava na onu akciju, koju u tom pravcu provode Nijemci. Radi interesantnih podataka prenosimo taj dio članka:

Nemci ki so, kar se tiče organizacije, gotovo na višku. Seveda niso čakali 15 let, da so združili svoje narodno obrambne organizacije. Najprominentnejši narodno obrambni društvi »Deutscher Schulverein« in »Südmark« (ki je slavila l. 1930 svojo 50-letnico obstanka), sta se združili že leta 1919, torej eno leto po prevratu, v eno enotno narodno obrambno organizacijo, ki deluje pred vsem na naši severni meji in ki je v najožjih stikih z nemško narodno manjšino v Jugoslaviji.

Ta organizacija ima okoli 1500 krajevnih odborov, ki pridno nabirajo denar v narodno obrambne svrhe. Letno se nabere v našem denarniku skoro

5 milijonov Din.

kateri denar se povečini uporabi ob naši severni meji in seveda tudi preko nje. Takšen milijonski promet ima organizacija, ki deluje v prvi vrsti proti našim mejam, in to za mejo, ki v celoti meri le nekaj sto kilometrov, medtem ko mi v naši državi, katere meje merijo več tisoč kilometrov in ki so nacionalno skrajno ogrožene,

nimamo niti ene organizacije, ki bi nabrala vsaj 1 milijon Din na leto v narodno obrambne svrhe.

Če še vrhu tega pomislimo, da zamore to mala Avstrija in da ima Nemčija še svoje narodno obrambne organizacije, kakor »Ostmark«, »Verein für das Deutschtum im Ausland«, »Deutscher Bund« itd., potem nas mora pač biti sram našega nesmotrenega narodno obrambnega dela.

V primeru iz Avstrije bi mi morali imeti narodno obrambno organizacijo, katere letni budget bi moral znašati najmanj 15 milijonov Din.

Seveda o tem še dolgo ne moremo misliti, dokler vlada takšna nedisciplina, samoljublje in razcepljenost v narodno obrambnem delu. »Deutscher Schulverein Südmark« poseduje okoli 400 knjižnic. Samo knjižnice vržejo letno čez 400.000 Din posojnine, to je toliko, kolikor znaša polovico budgeta naše CM družbe.

V knjižnicah so Nemci ustvarili posebne strokovne oddelke za nemštvo v inozemstvu in ima tozadevna literatura že okoli 3000 zvezkov.

Prirejajo se posebni kurzi za strokovno vodene knjižnice ter se k tem kurzom pritegnejo kmečki sinovi in dekleta, da vodijo na deželi te knjižnice.

Prirejajo se številna predavanja s skioptičnimi in kinematografskimi slikami, ki prikazujejo nemško manjšino v inozemstvu.

Zalagajo se trajno publikacije, ki obravnavajo narodno obrambna vprašanja in se te publikacije izdajajo v velikanski nakladi, večkrat do pol milijona izvodov.

Tako se je izdal v milijonski nakladi zemljevid vseh »neosvojenih« nemških dežel in razširil po celi Evropi. Vsako leto se nakupi na stotine orolov slovenske zemlje.

Na slovenskem Koroškem je že kupljenih več tisoč orolov zemlje, na katero se je naselilo 2000 ljudi iz Reicha in ni še dolgo tega, odkar se je na Štajerskem ob naši meji kupilo od strani »Südmark« 1894 orolov zemlje in naselilo 41 družin iz Reicha s 170 člani.

Podpirajo se seveda tudi trgovci, obrtniki, društva v inozemstvu. Največ pažnje pa se posveča mladinskim organizacijam, da se že mladina vzgaja v ljubezni do narodno obrambnega dela, in da potem, ko doraste, sama prevzame vodstvo krajevnih organizacij, kurzov, knjižnic itd.

Seveda se še vsako leto zidaio nemške šole na naši meji.

Druge se zopet izdatno podpirajo z učili, zidaio se otroški vrtci, podpirajo se telovadna društva, požarne brambre, kuharske šole itd. Zidaio se na meji v zapuščenih vaseh ceste itd. Kratkotrajno ni možno našeti vsega podrobnega dela, ki ga vršita organizacija.

Potrebno je tudi povdariti izdatno moralno in materialno pomoč, ki jo v prvi vrsti nudi akademska omladina.

Univerze na Dunaju, v Graecu in Inomostu pošiljajo vsako leto na meje ekskurzije visokosolcev, ki trajaio na več tednov. Te ekskurzije vodijo nacionalistični vseučiliški profesorji, ki na licu mesta na mejah proučujejo narodnostne razmere in navdušujejo akademsko omladino za velenemške težnje.

Tako je lansko leto imela dunajska univerza ekskurzijo v Burgenland, graška na štajerski meji in inomoška na Koroškem.

Seveda je to možno le v Avstriji, kjer je 99 % akademske omladine nacionalistične, o čemur seveda pri nas ne moremo govoriti. Tehniki iz Graza so poletj šli na našo severno mejo in delali cesto v neki siromašni vasi. Denar je seveda dala »Südmark« in tu se ni sramoval kopati poleg nemškega študenta nemški univerzitetni profesor. Kako lepi vzgledi za našo akademsko omladino! Organizacija ima tudi svoje domove, svoj dijaški dom v Grazu, kjer se sprejema predvsem nemška mladina iz inozemstva, v veliki meri iz Jugoslavije.

Molimo sva društva

da nam izvole što prije poslati obračun za kalendare »Soča«, koje smo im poslali u molbom da ih raspačaju. — Uprava.

NAŠA EMIGRACIJA U JUŽNOJ AMERICI

Pretsjudnik Saveza emigranata iz Julijske Krajine u Jugoslaviji
Dr. Čok pozdravlja našu braću u Americi

Kako smo već javili i kako je bilo istaknuto na posljednjem kongresu emigracije u Ljubljani, u Buenos Airesu je počeo da izlazi list pod naslovom »Novi list«, koji se bavi u prvom redu propagandom našeg problema među tamošnjim našim iseljenicima.

»Novi list« donosi vijesti iz Julijske Krajine, donosi članke u kojima se o našim stvarima piše i uopće s te strane zaslužuje punu pažnju. Urednik »Novog lista« je dr. Viktor Kjuder, bivši član redakcije »Edinosti« u Trstu i istaknuti radnik u našim trčanskim organizacijama. Njegova je ličnost garancija da će list uspijeti i da će ostati na ispravnom gledištu. U svom broju od 6. januara »Novi list« donosi na prvoj stranici veliki članak pod naslovom na pet stupaca »Pozdrav pretjudnika emigrantskih udruženja iz Julijske Krajine u Jugoslaviji bratom u Južni Ameriki.« U tom članku govori dr. Čok o našem problemu općenito, a u uvodu kaže na naslov naše emigracije u Americi ovo što prenosimo:

»Z velikim veseljem sem pozdravil prvo številko »Novoga lista«, ko mi je prispela preko širokega Oceana v roke, sem v ponosno prestolnico velike Jugoslavije. Vesel sem bil, ker sem iz njega spoznal voljo in

sposobnost naših iseljenecv v Buenos Airesu in Južni Ameriki, da hočejo obraniti in gojiti skupnost, ono skupnost, v kateri bodo posamezniki našli pomoč in podporo, da bodo lahko vztrajali v današnjih težkih časih. Poleg drugega pa jim ima ta skupnost in glasilo »Novi List« poslužiti kot veza med novo in staro domovino, da ne zamrejo, temveč da ostanejo žive vse vezi krvi, jezika in skupnosti najrazličnejših moralnih in materialnih interesov, ki naj vzajemno koristijo onim, ki so se preselili v novo domovino, in onim, ki so ostali v stari domovini. Organizacija naših iseljenecv je potemtakem neobhodno potrebno sredstvo za čuvanje naših vzajemnih interesov tu in onstran Oceana. Lastno glasilo je v organizaciji najučinkovitejši in zato najpotrebnejši faktor. Iz tega stališča najiskreneje pozdravljam »Novi List«, želeč mu obilo uspeha v njegovem delu na korist in prospeh vsem, katerim je namenjen. Preko »Novoga Lista« pozdravljam vse naše iseljenecv v Južni Ameriki, želeč jim srečen božič in veselo Novo leto, z iskreno željo, da bi jim novo leto in sploh bližnja bodočnost prinesla, njim kakor nam, in celemu svetu, rešitev iz težkih razmer, v katere je človeštvo prišlo.«

NAŠI EMIGRANTI U KARLOVCU

Socijalni rad — Dva predavanja u novoj organizaciji

Skoro u svakom mjestancu u Jugoslaviji naiđe čovjek na izbjeglice iz Julijske Krajine. Osebito mnogo ih ima po većim gradovima i industrijskim centrima. U zadnjih par godina opaža se među emigrantima veća aktivnost usprkos ekonomskoj krizi, koja je emigrante i te kako pogodila. Društveni je život oživio i sa svih se krajeva javljaju nova emigrantska društva.

Jedno od najmlađih društava u emigraciji je svakako društvo »Istra«—Trst—Gorica u Karlovcu. Koje se osnovalo u augustu prošle godine; na čelu društva stoji agilan predsjednik Marijan Fletič. Novosnovano društvo ima sve uslove za napredak, jer je baš Karlovac grad, u kojem naši ljudi nisu besposleni.

Društvo uživa među građanstvom velike simpatije, a sa svima društvima u gradu stoji u prijateljskoj vezi, osobito sa slovenskim potporno-prosvjetnim društvom »Triglava«, u kojem je i većina emigranata učlanjeno. Na inicijativu naših emigranata obavlja se svakog Božića slovenska pjevanja

misa, koju obavlja franjevac Duka Bence-tič, župnik kod franjevac a njegov prvi pozdrav kod propovijedi ide našoj porobljenoj braći u Istri. Fra Duka Bence-tič pomaže naše emigrante također materijalno, gdje-god je moguće.

Socijalni ostsiek društva brine se za nezaposlene emigrante, koji prolaze kroz Karlovac. Novčanih potpora nitko ne dobiva, već se svaki član sekcije obaveže, da će novodošlog emigranta uzdržati jedan dan.

U zadnje vrijeme održavaju se na sastancima predavanja. Prvo predavanje bilo je održano dne 29. januara. Za to predavanje je pozvana dva predavača iz Zagreba, i to Jože Vidmar, koji je držao predavanje »Koroški plebiscit« i R. Udovič sa predavanjem: »Kulturni i ekonomski razvitak u Julijskoj Krajini od 1848 g. dalje«. Predavanje bilo je dobro posjećeno i nadamo se, da će na sljedećim sastancima i predavanjima prisustvovati još više emigranata i naših prijatelja. — Ru.

PETLETNICA „ORJEMA“ V KOČEVJU

Obćni zbor naše organizacije

Prosvetno društvo »Orjem« v Kočevju ima svoj 5. redni obćni zbor v nedeljo 18. februara t. l. ob 14 urj pri g. Beljanu (prilicje, levo) s sledećim dnevnim redom: 1. Nagovor tov. predsednika. 2. Čitanje zapisnika zadnjega obćnega zbora. 3. Predavanje saveznega delegata. 4. Poročila odbornikov. 5. Poročila nadzorstva. 6. Volitve. 7. Določitev članarine. 8. Slučajnosti.

Odbor prosi direktorij Zveze emigrantskih organizacij vseh v Zvezi včlanjene organizacije in vse lokalne nacionalne organizacije, da smatrajo to obvestilo kot va-

bilo in, da po možnosti pošljejo na prvi jubilejni obćni zbor našega društva svoje zastopnike.

Ker se radi materijalnih in tehničkih težkoč proslava petletnice obstoja našega društva ne more i vršiti boli svečano, bo ta obćni zbor obremen skromna proslava petletnega obstoja našega društva.

Vse člane in vse emigrante, ki še niso organizirani in ki prebivajo na području kočevskega sreza pa vabimo, da se obćnega zbora polnoštevilno udeležijo. — Odbor.

ZABAVA „ISTRE“ U ZAGREBU

USPIJELA JE IZNAD SVAKOG OČEKIVANJA.

Društvo »Istra« u Zagrebu priredilo je u subotu 3. o. m. svoju godišnju zabavu u prostorijama »Kola« s programom, koji smo objavili u prošlom broju. Ta je zabava uspjela iznad svakog očekivanja u svakom pogledu. Nikada nije bilo toliko emigranata u Zagrebu na okupu i nikada raspoloženje nije bilo bolje. Zabavni odbor, koji je priredio sve za zabavu, imao je zadovoljstiju za svoj veliki trud. Orkestar omladinske sekcije, koji se pokazao vrlo spretnim i na visini pod odličnim vodstvom, neumorno je svirao i imao je kome. Do ranog jutra dvorana je bila tako puna, da je kretanje bilo upravo teško. Druge godine trebat će da se uzme veća dvorana. Prije plesa, u koncertnom dijelu, nastupila je gđa Kundić i obradovala je prisutne lijepim melodijama otpjevanim kultiviranim i ugodnim glasom. Za vrijeme plesa bila je tombola, bili su stolovi, oko kojih se sjedilo i — ostalo... Buffet je bio odličan u — istarskom duhu... U pokrajnim prostorijama pjevala se iz punog grla istarske napjeve. Sve u svemu, zabava je bila u znaku raspoloženja, ali i na visini, koju traži naša ideja i situacija u našoj zemlji.

Društvo »ISTRA« ZAHVALJUJE
Plesno i zabavno veče, koje je društvo »Istra« u Zagrebu priredilo dne 3. o. m. vrlo je dobro uspjelo i u moralnom i u materijalnom pogledu. Ovim se putem najljepše zahvaljujemo svima koji su doprinijeli dobrom uspjehu, a u prvom redu zabavnom odboru, koji je zabavu lijepo aranzirao tako da je sve poteklo u najljepšem redu, a na opće zadovoljstvo i veselje. Uvelike su doprinijele mnoge gospođe, da je buffet bio dobro snabjeđen.

Za buffet su darovale ove gospođe: Dvorska dama Eleonora Sverljuga, Vjera Perović, Milena Brčić, Jelka Ražem-Laginja, Marija Zuglia, Marčec, Mahulja, Marčelja, Bratulić, Slavica Goljovec, Margita Čeh, Nadica Mihovilić, Miloš Marija, Marica Iveša, Zorka Demirin, Marčelja Rozina Vlodar, Terezina Dobrila, Paola Stari, Kinkela, Kristina Hreščak, Eatica Gortan, Petrić Marija, Zorč Fani.

Za tombolu su darovale ove trike: Janko Matko, Liberat Brumidić, R. Pasarić, Kastner i Oehler, S. Milinov, Vastovac, braća Gross, Imbro i Miso Berger, Antun Flego, Josip Kliman, Nač-

nović, Zagrebački magazin, Ivančić Stanko, tiskara Buck, Bata, Zeljko Vižintin, Lord, Ignac Breznikar, Škerl Zoran, Poža, Ivan, Marčelja Roman, tvornica Frank, Krčdinac, braća Zenić, Donković, Jakov Lilel, braća Škarica, Vladimir Černi, Zadrnik Dragutin, Tranšić, Zunić August, Penić Ivan, Lucić Josip, Ema Lenassi, Cvitanović, Dospot i drugi.

Zahvaljujemo također i onima, koji su poslali ili na blagajni izručili dobrovoljne doprinose. U buffetu i rasprodajom tombola marljivo su bile zauzete: gospođe Terezina Dobrila, gospođice Nevenka Bukmaš, Škačler Vesna, Zora Nabergoj, Zlata Marić, Ruža i Marija Kočlančić, Milica Flister, Jelka Defar i Milica Kočlančić, kojima se ovime najljepše zahvaljujemo.

Svako priznanje članovima, koji su bili zaposleni točenjem i raznašanjem pica i izdavanjem blokova: gg. Cargu, Raceu Hreščaku, Nussioferu, Bresniku, Doblanoviću i Bančiću.

Dvoranu su lijepo uredili Ljubo Cargo i Crnobori Josip.

Zahvaljujemo akademšarima i omladinama, koji su pomagali kod blagajne i kontrole. Končno najljepša hvala svima, koji su došli na zabavu i time pomogli svrsi, u koju je bila zabava upriličena.

Darovi društvu »Istra« u Zagrebu

Prigodom pravoslavnog i katoličkog Božića sjetila su se naša braća sa dalekog juga iz Dojrana istarskih izbjeglica te su društvu »Istra« u Zagrebu poslali lijepu svoticu od 323 dinara. Ovak nam je doprinos tim miliji što je došao iz krajeva gdje su prilike slične našima i što svjedoči da i tamošnje naseljenje i službenici sučustvu s nama.

Darovali su sljedeći: 50 din. N. N., po 20 din. N. N., Alojz, Adam Vukičević, N. N., N. N., po 10 din. N. N., N. N., N. N., N. N., N. N., žand. kaplar Sabolek Tomo, sveštenik Mirko Simonović, žand. narednik Nikola Aralica, N. N., Ilko, Mita, 8 din. N. N., po 5 din. N. N., N. N., Boro Ristić, pom. potpred. f. k. Džorde Malović, N. N., po 4 din. N. N., N. N., po 3 din. N. N., Filipov, po 2 din. N. N., Gligor, po 1 din. N. N., i N. N.

Svim se plemenitim darovateljima odbor društva »Istre« najtoplije zahvaljuje na darovima i na bratskom sjećanju.

GLAVNA SKUPŠTINA »ISTRE« U ZAGREBU

POZIV

NA XII REDOVITU GODIŠNJU GLAVNU SKUPŠTINU »ISTRE« UDRUŽENJA EMIGRANATA JUGOSLOVENA IZ JULIJSKE KRAJINE.

koja će se obdržavati u nedjelju dne 18. februara 1934 u 9 sati ujutro u prostorijama Hrvatskog pjevačkog društva »Kolo« u Zagrebu sa sljedećim dnevnim redom:

- 1) Pozdrav pretjudnika;
- 2) izvještaj tajnika;
- 3) izvještaj omladinske sekcije;
- 4) izvještaj socijalnog ostsieka;
- 5) izvještaj sekcije za međusobnu pomoć;
- 6) izvještaj blagajnika;
- 7) izvještaj nadzornog odbora;
- 8) Razrješnica upravnom i nadzornom odboru;
- 9) biranje novog upravnog i nadzornog odbora;
- 10) promjena pravila;
- 11) slučajnosti.

Na temelju društvenih pravila pravo glasa imaju članovi, koji nisu u zaostatku sa članarinom više od 3 mjeseca, tj. koji su uplatili članarinu do konca novembra 1933.

Eventualni predlozi imaju se dostaviti upravnom odboru najkasnije 3 dana prije glavne skupštine.

Za odbor

Pretsjudnik:
Ivan Stari s. r.

Tajnik:
Ante Iveša s. r.

GLAVNA SKUPŠTINA UDRUŽENJA JUGOSLAVENA IZ ISTRE, TRSTA, GORICE I ZADRA U ZEMUNU

Udruženje Jugoslavena iz Istre, Trsta, Gorice i Zadra u Zemunu održat će svoju drugu glavnu skupštinu u nedjelju 11. februara 1934 u 15 sati u narodnom domu Kralja Aleksandra (restauracija) sa sljedećim dnevnim redom: Pozdrav pretjudnika, Izvještaj tajnika, Izvještaj blagajnika, Izvještaj nadzornog odbora, Razrješnica staroj upravi, Izbor nove uprave Eventualije.

Pozivaju se svi članovi i nečlanovi, da po mogućnosti izvole prisustvovati u čim većem broju.

Skupština će se održati tačno u 15 sati. Ako u to vrijeme ne bude prisutan dovoljan broj članova, skupština će se održati pola sata kasnije bez obzira na broj članova.

SEJA DIREKTORIJA SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANTSkih UDRUŽENJA U JUGOSLAVIJI.

VABILO

V smislu 12. člana zveznoga pravilnika akcije zvezni predesnik sejo zveznoga direktorija v nedeljo 18. februara ob 10 uri dopoldne v Ljubljani, v prostorih organizacije Branibora-Selenburgova ul. 7, II. s sledećim dnevnim redom:

1. Poročilo predsednika o delu vodstva ter o politični situaciji v poslednjem tromesečju.
2. Poročila zveznih odsekov o delovanju v zadnjem tromesečju.
3. Reševanje raznih tekočih organizacijskih in situacijskih zadev.
4. Slučajnosti.

Ako bi kateri izmed članov direktorija bil zadržan, se naproša, da javi ovoj zadržek čim prej zveznemu vodstvu, ker mora vodstvo točno znati, ako bo seja sklepčna.

Z bratskimi emigrantskimi pozdravi

Predesnik:

Dr. I. M. ČOK.

ŠIRENJE NAŠE EMIGRANTSKE ORGANIZACIJE

Iz Emigrantskog udruženja »Istra« u Sušaku Osnatak podružnice u Cernik—Cavlima

U nedelju dne 4. II. o. g. osnovana je u Cernik—Cavlima podružnica Emigrantskog udruženja »Istra« u Sušaku. Na sastanak došao je iz Sušaka potpredsjednik i tajnik sa petnaest omladinaca, članova Omladinskog ostsieka »Istre« koji su napravili tom prigodom izlet u Cernik.

U FOND „ISTRE“

Ova rubrika nastavlja se i ove godine pod devizom:

»Da bi »Istra« izlazila svakog tjedna redovito u normalnom formatu.«

Bilježimo ova nova imena plemenitih darovatelja:

Ribarić Zora, Kastav	D	10.—
Petrić Franjo, Mežica	D	20.—
Dr. Prudan Ivan, Novi Sad	D	30.—
Prosv. i potp. društvo »Istra«		
Gorica-Reka, Skopje za prodane blokove	D	100.—
Vodopivec Zora, Maribor	D	15.—
Herman Čok, Sv. Rok	D	10.—
Ivo A. Strk, viši savj. ban. uprave, Spitt	D	25.—
Zidar Francišek, Ostjsek	D	20.—
Filipović Anton, Irča Vas	D	5.—
P. Anton Vouk, Celje	D	10.—
Jakac Andro, Maribor	D	10.—
Korelić Rudolf, Amnenille	D	25.—
Dr. Ivo Mogorović, Beograd	D	50.—
U prošlom broju objavljeno	D	29.779.35
UKUPNO	D	30.109.35

»Istra« izlazi svakog tjedna u petak. — Oredništvo i uprava nalaze se u Zagrebu, Masarykova ulica 28, II. — Broj šekovnog računa 36.789. — Pretplata: Za cijelu godinu 50 dinara; za pol godine 25 dinara; za inozemstvo dvostruko; za Ameriku 2 dolara na godinu. — Oglasi se računaju po cjeniku. — Vlasnik i izdavač: KONZORCIJ »ISTRA«, Masarykova ul. 28, II. Telef. br. 67-80. Orednik: Ivo Mihovilić, Jukićeva ul. 36. — Ca oredništvo odgovara: Dr. Fran Brčić, advokat, Samostanska 6. — Tisak: Stodajina Jugoslovenske štampe d. d., Zagreb, Masarykova 28a. — Za tiskaru odgovara Rudolf polanović, Zagreb, Illica broj 131.